

AHMED S. ALIČIĆ
(Sarajevo)

ČETRDESET GODINA POSTOJANJA I RADA ORIJENTALNOG INSTITUTA

Dame i gospodo,

U ovim teškim i sumornim vremenima svakojakih sukoba i podjela teško je vjerovati da je bilo kome stalo do slava i proslava.

Uvjereni da Orientalni institut u Sarajevu, kao naučna institucija, izvan nacija i partija, izvan dnevno-političkih događaja, predstavlja jednu malu sponu koja nas sve povezuje preko svoga naučno-istraživačkog rada i rezultata koji oplemenjuju i pojedinca i društvo u cjelini, držimo da nam neće niko zamjeriti što želimo da obilježimo 40 godina postojanja i rada ovog Instituta, odlučni da i u svom daljem postojanju on posluži općem duhovnom napretku naših naroda.

Četrdeset godina postojanja jedne naučne institucije, na prvi pogled, nije veliki period, ali ako se znade ili ako bi trebalo da se znade da je Orientalni institut u Sarajevu, poslije Zemaljskog muzeja, najstarija samostalna naučna institucija iz oblasti društvenih nauka, čiji je osnivač država, onda četrdeset godina jest značajan jubilej. Po našem uvjerenju, Institut je izrastao u potpuno zrele programski i organizacijski konzistentno osmišljenu naučnu instituciju, koja se svojim dosadašnjim radom i rezultatima potpuno ravnopravno i uspješno uključila u jugoslavensku i međunarodnu podjelu rada u oblasti nauke.

Dame i gospodo, zadovoljstvo nam je kazati da mi, u stvari, na određeni način obilježavamo gotovo čitavo stoljeće od kako je počela na ovim prostorima da se rađa nauka u oblasti orijentalistike. Drugim riječima, na ovim prostorima živjelo je uvjerenje da je orijentalistika jedna od najznačajnijih nacionalnih disciplina, podjednako važna za sve narode koji su bili u vlasti Osmanlija. S osobitim zadovoljstvom ističemo da je nukleus ovog Instituta začet u našoj eminentnoj kulturnoj i naučnoj instituciji, prvoj u našoj zemlji, Zemaljskom muzeju. Njemu zahvaljujemo prvo organizirano prikupljanje i čuvanje arhivskog i rukopisnog blaga stvorenog na orijentalnim jezicima i sačuvanog na našim prostorima. Iako su tu radili samo pojedinci i nije se bila razvila organizirana naučna djelatnost u toj disciplini, mi se iskreno zahvaljujemo i odajemo priznanje Zemaljskom muzeju u Sarajevu.

Ideja o organiziranom bavljenju orijentalistikom i proučavanjem

orijentalne kulture i istorije pod Osmanlijama sazrijevala je dosta dugo. Prvi znak da se ta ideja primiče svojoj realizaciji bilo je osnivanje Katedre za orijentalistiku na Filozofskom fakultetu u Beogradu, 1926. godine. Tada su se počeli stvarati i prvi kadrovi koji su na ozbiljan način mogli da se bave orijentalistikom. S te katedre su potekli i ljudi koji su bili osnivači ovog Instituta. Prema tome, dužnost nam je da se s punim poštovanjem sjetimo osnivača te katedre i dugogodišnjeg profesora na toj katedri pokojnog Fehima Bajraktarevića. Ne bismo svoju dužnost obavili kako treba ako se ne bismo sjetili, sa najvećim pijetetom, naših predčasnika: Safvet-bega Bašagića, Alekseja Olesnjickog, Čire Truhelke, Gliša Elezovića, Šejha Sejfulaha Kemure, Vladislava Skarića, Osmana Sokolovića, Hadži-Mehmeda Handžića. Molimo da nam oprostite što smo ovdje spomenuli samo one čiji su rezultati rada i danas aktuelni i koji su osigurali sebi trajno mjesto u orijentalistici i jugoslovenskoj nauci u cjelini.

Dosta brzo nakon završetka II svjetskog rata, a u jeku obnove ove opustošene zemlje, osnovan je Orijentalni institut u Sarajevu. Zasluga za to pripada, prije svih, akademiku gospodinu Branislavu Đurđevu i veseli nas što je on i danas među nama. Mi se zahvaljujemo i onima koji su tada vodili ovu Republiku, koji su shvatili kao istorijski nužno i naučno opravdano da se osnuje jedna ovakva institucija.

Orijentalni institut osnovan je Uredbom vlade Bosne i Hercegovine 1950. godine, te zakonom o Orijentalnom institutu 1977. godine koji je donijela Skupština SR BiH kao njegov osnivač. Početak rada nije bio naročito lak. Kadrova je bilo malo, a i ono što je bilo školovani su za različite svrhe. No, Branislav Đurđev je, bez ikakvog sektaštva i bez obzira na politička uvjerenja pojedinih ljudi, okupljao u Institut sve one koji su objektivno mogli da daju svoj prilog za unapređenje ili bolje reći za utemeljenje naučnog rada ove novoosnovane institucije. Prvi među njima bio je izuzetni poznavalac šerijatskog prava i islamskih nauka, vrli i plemeniti Hamid Hadžibegić, a potom Hazim Šabanović, Nedim Filipović, Adem Handžić i nekoliko spoljnih saradnika koji su dali svoj doprinos razvoju Orijentalnog instituta. Nekako u isto doba, osnovana je i Katedra za orijentalistiku na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, koju su vodili sjajni orijentalisti-profesor Šaćir Sikirić, Nedim Filipović i Besim Korkut. Njihovi učenici su naredni saradnici Orijentalnog instituta, a danas i učenici njihovih učenika. Zahvaljujući njima, do danas je sačuvan kontinuitet obrazovanja kadrova u oblasti orijentalistike na Filozofskom fakultetu u Sarajevu.

Ako smo rekli da zasluga za osnivanje Instituta pripada Branislavu Đurđevu, bili bismo nepravdatni ako ne kažemo da Hazimu Šabanoviću pripada beskrajna zasluga za profiliranje programa Instituta i usmjeravanje kadrova u naučnom i metodološkom pogledu, posebno upućivanje na naučne projekte relevantne za oblast kojom se mi bavimo.

Sa ponosom možemo izjaviti da su radili stalno ili povremeno u

Orijentalnom institutu gotovo svi najbolji orijentalisti koje je ova zemlja imala. Zahvaljujući tome, Orijentalni institut se relativno brzo razvijao u jednu od najuglednijih naučnih institucija u Bosni i Hercegovini i Jugoslaviji u oblasti humanističkih nauka.

Na ovom mjestu odajemo iskreno i dužno poštovanje svima onima koji danas nisu među nama: Hamidu Hadžibegiću, Omeru Mušiću, Hazimu Šabanoviću, Besimu Korkutu, Aliji Bejtiću, Muhamedu Mujiću i Džemalu Čehajiću, a svoju zahvalnost izražavamo našim umirovljenim kolegama Branislavu Đurđevu, Ademu Handžiću, Teufiku Muftiću, Biseri Nurudinović, Avdi Sućeski, Ešrefu Kovačeviću i Salihu Traki.

Zahvaljujemo se i onima koji su kraće vrijeme radili u Institutu: gospođi Dušanki Bojanić, gospođi Ajši Simić, gospođici Neveni Krstić, gospođi Gordani Mabić, gospođi Jeleni Đelević, gospođi Munibi Korkut, Saiihu H. Aliću.

Dame i gospodo, dužnost nam je i s ponosom kažemo da među spomenutim umrlim ili živim nalazi se nekoliko naučnika koji su stekli međunarodni ugled iz područja nauka kojima se bavi Institut, a to su: Branislav Đurđev, Nedim Filipović, Hazim Šabanović, Besim Korkut, Adem Handžić, Teufik Muftić, Avdo Sućeska, i mi smo ponosni na njih.

Moramo izraziti naše žaljenje što društvo nije na zadovoljavajućim način odalo zasluženo priznanje ovim naučnicima, ali njihovi rezultati nadživljavaju vrijeme u kome su oni stvarali i ostaju trajni.

Orijentalni institut u Sarajevu osnovan je sa zadatkom da prikuplja, čuva, obrađuje i publicira arhivsku i rukopisnu građu iz oblasti orijentalistike,

-da proučava društvenu, ekonomsku i političku istoriju naših naroda i narodnosti pod osmanskom vlasti,

-da proučava orijentalnu kulturu i umjetnost sa posebnim osvrtom na njihov uticaj na kulturu naših naroda,

-da proučava društvenu, ekonomsku, političku i kulturnu istoriju naroda Bliskog i Srednjeg istoka,

-da rezultate svoga rada, putem svojih izdanja, čini dostupnim jugoslavenskoj i svjetskoj naučnoj i kulturnoj javnosti,

-podiže i usavršava kadar za izvršavanje gore navedenih zadataka.

Ovi zadaci proistekli su iz općih potreba našega društva i njegove kulture, kao i iz potreba da se temeljito i naučno izučava kulturna baština i istorija svih naroda i narodnosti u Jugoslaviji za vrijeme trajanja osmanske vlasti. Potrebe ovog društva zahtijevaju i ozbiljnije upoznavanje sa kulturom i istorijom naroda Bliskog i Srednjeg istoka zbog istorijske povezanosti s njim.

Po svojim programskim zadacima, Orijentalni institut u Sarajevu predstavlja jedinstvenu naučnu instituciju takve vrste u jugoistočnoj Evropi, a spada i među rijetke institucije takve vrste u svijetu. Po svojim programskim zadacima Institut je zamišljen kao centar jugoslavenske orijentalistike uopće.

Unutrašnja organizacija Instituta primjerena je njegovim programskim zadacima, tako da Institut ima filološko odjeljenje, historijsko odjeljenje, odjeljenje za dokumentaciju, referat za Bliski i Srednji istok i referat za orijentalnu umjetnost. Prva tri navedena odjeljenja su kompletirana i obavljaju zadatke koji su im propisani. Referati za Bliski istok i umjetnost povremeno su bivali kompletirani, ali zbog deficitarnosti kadrova njima predstoji dalje kompletiranje i usavršavanje.

Orijentalni institut finansiran je iz budžeta Republike Bosne i Hercegovine do 1986. godine, a od tada preko SIZ-a za nauku BiH u okviru društvenih ciljeva XIII/ 2 i 4 i slobodno programiranih projekata. Prema sadašnjoj organizaciji nauke, Institut će biti finansiran iz Javnog naučnog fonda, opet iz budžeta Republike. Mi ne bismo željeli da govorimo na ovom mjestu o karakteru finansiranja, ovog ili onog, i odnosu država prema nauci. To je za neke druge razgovore. Uglavnom, Institut je dijelno sudbinu nauke u cjelini, a posebno humanističkih nauka.

Institut ima relativno zadovoljavajući smještaj, s tim što se mora pronaći bolje rješenje za smještaj fondova Instituta. Mislimo da smo na pragu i toga rješenja. Fondovi Instituta predstavljaju rukopisnu zbirku sa oko 15. 000 rukopisa iz svih oblasti orijentalno-islamskih znanosti, arhivsku zbirku sa preko 250.000 dokumenata, razne provenijencije, među kojima su najvažniji oni iz Vilajetskog arhiva, zatim Acta Turcica. Orijentalni institut raspolaže i sa nekoliko desetina hiljada fotokopija, tzv. deftera iz prva dva vijeka osmanske vladavine. Konačno, Institut raspolaže sa bogatom stručnom bibliotekom koja je dobrim dijelom nastala razmjenom naših publikacija, ali i kupovinom. Po svojim zbirkama, Institut spada u red najbogatijih institucija ove vrste izvan prostora Republike Turske.

Prema programskim zadacima Institut ima izdavačku djelatnost, koja se ogleda u nekoliko edicija:

1. *Monumenta Turcica*, čiji je puni naziv *Monumenta Turcica Historiam Slavorum Meridionalium Ilustrantia*. Iz naziva se vidi da je edicija zamišljena kao južno-slavenska. U ovoj ediciji objavljeno je više knjiga raznih dokumenata za istoriju naroda Jugoslavije. Ova edicija je od izuzetnog značaja, jer se uglavnom u njoj objavljuju originalni nekorišteni arhivski materijali. *Monumenta Turcica* su vrlo skupa za objavljivanje, u čemu se može naći razlog što nije objavljeno više djela u ovoj seriji. Mi smo došli do saznanja da se ovoj seriji moraju u najvećem dijelu podrediti planovi rada saradnika Instituta, naročito onih iz historijskog odjeljenja. Nedostatak ovih izvora veoma zorno i veoma negativno se ogleda u obradi i proučavanju gotovo svih pitanja iz domena istorije naroda Jugoslavije pod osmanskom vlašću. Mnogi istraživači još uvijek lutaju i koriste se u svom radu manje značajnim ili beznačajnim historijskim izvorima. Zbog toga je veliki dio pitanja iz istorije naroda Jugoslavije loše obrađeno ili je na samom početku obrade. Nadamo se da će naši projicirani zadaci u oblasti osmanistike, posebno izdanje *Monumenta Turcica*,

naći ili nailaziti na razumijevanje kod naših osnivača i finansijera. Samo da napomenemo da bismo u roku od godinu dana uz odgovarajuća sredstva mogli objaviti šest krupnih tomova turske arhivske građe, bez koje posve sigurno nema temeljitog i sveobuhvatnog proučavanja istorije naših naroda pod Osmanlijama.

2. *Posebna izdanja* je druga naša edicija u kojoj Orientalni institut objavljuje monografske radove svojih radnika ili spoljnih saradnika, a odnose se na razne oblasti orijentalistike. Mi ponekad čujemo kritike na račun Instituta kako mu nisu programi dobri ili kako nije uradio onoliko koliko je trebalo. Tvrdimo da je to jednostrano posmatranje, jer, ako kažemo da su radnici Instituta do sada objavili više od šezdeset raznih monografija, onda to nije mali broj u odnosu na broj radnika koji je u Orientalnom institutu radio. Osim toga, treba imati na umu da su svi ti radovi pionirskog karaktera i da Institut nije bio u mogućnosti da pravi i objavljuje sinteze iz različitih nauka. Međutim, i to je u dobrom dijelu postignuto tako da se uskoro očekuju sinteze u oblasti književnog stvaralaštva koje su rađene u Institutu, a u sklopu društvenog cilja XIII/ 4. Mislimo, kako je jedan uvaženi recenzent ocijenio te radove, da nakon objavljivanja ovih monografija "nema pravo niko da kaže da nije obavješten" o toj književnosti. Nadamo se da ni udžbenička literatura više neće moći biti verificirana bez segmenta orijentalne književnosti koju su stvarali naši ljudi. Mi, s jedne strane, žalimo što sve te monografije nismo mogli mi objaviti, s druge strane, smatramo da radimo za ovo društvo, pa ako su naše monografije objavljene u drugim izdavačkim kućama, posebno Kulturnom nasljeđu, smatramo da smo dali svoj doprinos i ispunili zadatak koji nam je društvo postavilo.

Konačno, ponos ovog Instituta, njegov godišnji časopis -*Prilozi za orijentalnu filologiju*, čiji prvi broj nosi naziv *Prilozi za orijentalnu filologiju* i istoriju naroda Jugoslavije, prema općoj kritici spada u red najorginalnijih časopisa iz oblasti društvenih nauka u Jugoslaviji. On ima referencu jugoslavenskog časopisa, pa je kao takav i finansiran od strane Saveza SIZ-ova nauke Jugoslavije a i njegova redakcija je jugoslavenskog karaktera. Međutim, on ima referencu svjetskog časopisa, naime, jedna od najvećih izdavačkih kuća u Evropi, pa možda i u svijetu, bar kad se tiče nauke, izdavačka kuća Brill, *Priloge za orijentalnu filologiju* svrstao je među trideset referalnih časopisa iz oblasti društvenih nauka koji se objavljuju u svijetu. Ne možemo kriti zadovoljstvo zbog toga. Naš časopis izlazi jedanput godišnje i on je u potpunosti ažuriran, odnosno objavljeno je četrdeset brojeva tog časopisa. U časopisu je objavljeno preko hiljadu bibliografskih jedinica iz svih oblasti orijentalistike. To je ogromni potencijal za stvaranje ili pisanje sinteze, kako u oblasti istorije tako i u oblasti književnosti, filozofije, jezika i drugih. Naša izdanja razmjenjujemo sa preko stotinu biblioteka, naučnih ustanova i izdavačkih kuća izvan Jugoslavije. Ona više nisu rijetkost ni u egzotičnoj zemlji Japanu, a gotovo ni jedna visokostručna biblioteka u svijetu nije bez naših izdanja. Naša izdanja u zemlji razmjenjujemo i šaljemo u preko 120 biblioteka i naučnih institucija. Na

taj način, smatramo, da smo pored naučne izvršili i kulturnu misiju. To nam daje podstrek da i više i kvalitetnije radimo, jer smo svjesni da će se i u našim prilikama, a posebno u vanjugoslavenskim prilikama, sve više tražiti kvalitet. Što se tiče časopisa, on okuplja gotovo sve orijentaliste u Jugoslaviji, a objavljujemo radove saradnika i izvan Jugoslavije. On jest, stvarno, jedini časopis iz orijentalistike u Jugoslaviji i u njemu se ogleda naša saradnja između pojedinih centara. Do sada se nismo na to mogli potužiti. Po tom časopisu cijesimo da Orijentalni institut zaista predstavlja centar jugoslavenske orijentalistike i mi ćemo učiniti sve da tako i ostane. Mi imamo nekih problema oko izdanja i časopisa i Monumenta Turcica i Posebnih izdanja. Naime, mislimo da metodologija finansiranja naučnih institucija, koju je imao SIZ nauke BiH nije na najbolji način riješila pitanje finansiranja instituta društvenih nauka. Naše je mišljenje da, ako tehnološke nauke pomažu privrednom razvoju zemlje, društvene nauke obogaćuju duhovnu stranu čovjeka i društva, oblikuju njegovu svijest i povrh svega, one nas ponajviše zbližavaju ako su pravilno usmjerene.

Upravo pred četrdesetogodišnji jubilej ili tačnije-do prije godinu i pol dana, Orijentalni institut je u kadrovskom pogledu bio dostigao svoj najviši kvalitet, a tada igrom sudbine Orijentalni institut za godinu dana ostaje bez šestorice najizraslijih svojih radnika, čime je kadrovsko pitanje u Institutu postalo najveći problem i naš prvi zadatak da pokušamo na svaki način popuniti tu prazninu i stvoriti pretpostavku za dalji rad i razvoj Instituta. Zbog toga smo mi najprije dovodeći mlade ljude željeli stvoriti osnovu za duži vremenski period rada Orijentalnog instituta. Osim toga, u svoje redove smo primili i dvojicu izraslih orijentalista izvan Orijentalnog instituta za koje smatramo da će se sasvim lahko uklopiti u rad Instituta i preuzeti na sebe ozbiljne naučne zadatke. Osim toga, planirali smo da u ovoj godini primimo još dvojicu saradnika u početnim ili višim zvanjima. Uglavnom, zbog nastale kadrovske situacije i onog što smo poduzeli možda će nevjerovatno zvučati da je Orijentalni institut po starosnoj dobi svojih saradnika jedan od najmlađih instituta u zemlji. Kako je odgajanje i naučno usavršavanje mladih kadrova dosta dug proces i kako to iziskuje i velika materijalna sredstva, mi se nadamo da ćemo biti shvaćeni u društvu i da će nam društvo materijalno pomoći da što prije stignemo na stepen razvijenosti kadrova koji će nesmetano moći izvršavati programske zadatke Instituta. Da bismo ublažili osipanje kadrova iz Instituta, mi danas pokušavamo da radom i međusobnom saradnjom ipak obavljamo sve zadatke koje nam je društvo postavilo.

Osim navedenog iznenadnog kadrovskeg problema, Institut je sada u stagnaciji, ali naravno bez svoje krivice, u obavljaju svog prvog i osnovnog zadatka-prikupljanja arhivske i rukopisne građe. Ovaj problem već smo isticali poodavno, ali što zbog nerazumijevanja, što zbog materijalnih nemogućnosti, nismo uspjeli to pitanje pokrenuti i učiniti nešto više na obavljanju te svoje funkcije. Na neke stvari, npr. prikupljanje građe, mi ne možemo ozbiljnije ni uticati. Naime, politika turske vlade u dozvoljavanju prikupljanja i korištenja

građe iz arhiva i biblioteka Republike Turske bila je restriktivna. Do nedavno omogućavalo se da u jednokratnom studijskom boravku jedan istraživač može mikrofilmovati ili kopirati samo 100 dokumenata. Kasnijom liberalizacijom ovog stava otvorena je mogućnost da se mikrofilmuje i kopira neograničeni broj pojedinačnih dokumenata, ali uz plaćanje koje je izuzetno skupo i povrh toga raste progresijom broja dokumenata. Naše ranije vlade i naši diplomatski radnici u Turskoj u tom pogledu nisu učinili gotovo ništa. Mi smo odlučni da insistiramo kod sadašnje vlade BiH i njenog ministarstva za međunarodne odnose da preko saveznih organa ovo pitanje postave kao jednu od značajnih tačaka u našim odnosima sa Turskom. Mislimo da je to moguće, pa čak i da imamo pravo na to, jer iskustvo nas uči da su neke zemlje vrlo naklono gledale na ustupanje arhivskog materijala koji se odnosi na našu zemlju, npr. Austrija. Uvjereni smo da će i turska vlada shvatiti da je i njen interes gotovo koliko i naš da našim naučnicima, odnosno našoj zemlji, daju određenu koncesiju u pogledu korištenja tih materijala, naročito raznih vrsta protokola i popisa koji predstavljaju arhivski materijal. Ako materijalne prilike budu dozvoljavale, mi ćemo već u ovoj godini tražiti sredstva od republičke vlade ili Javnog fonda za naučni rad kako bismo obavili jedan ozbiljniji poduhvat prikupljanja arhivske građe čiji priliv je gotovo potpuno presahnuo, a mi nemamo mnogo koristi od onoga što pojedinci donose za svoje lične projekte i u svoj privatni posjed.

Orijentalni institut ima relativno dobro razvijenu saradnju sa naučnim institucijama izvan zemlje. Toga je moglo biti i više, ali zbog određenih administrativnih prepreka ili nekih drugih Institut nije mogao da uspostavi bogatiju saradnju sa srodnim institucijama. S nekim srodnim institucijama imamo i potpisanu zvaničnu saradnju razmjene kadrova i stručnjaka preko Zavoda za međunarodnu naučno-tehničku i kulturnu saradnju, ali realizacija je, zbog pomanjkanja sredstava s naše strane, gotovo nikakva. Mislimo da Institut u pogledu sklapanja saradnje sa srodnim institucijama treba da ima punu autonomiju, a da mu nadležni organi za nauku materijalno to omoguće. Naime, mi takvih ponuda imamo, i mislimo da to ne bi ni na koji način uticalo na eventualnu bezbjednost zemlje što je do sad bilo uglavnom najveća prepreka. Osim toga, naučne discipline kojima se mi bavimo baš ničim ne ulaze u krug bezbjedonosno-interesantnih faktora.

Mi smo naročito zainteresirani da naši republički organi zaduženi za nauku pokušaju obezbijediti Orijentalnom institutu kao i drugim državnim institutima postdiplomsko školovanje i doktorantsko usavršavanje u onim zemljama koje za to pružaju realne mogućnosti. Time bismo ubrzali usavršavanje svojih kadrova, a istodobno obezbjeđivali i mogućnost da usavrše jezike kojim se mi služimo. Želimo da kažemo da, iako je školovanje u Jugoslaviji na visokonaučnim institucijama metodološki dosta kvalitetno, ono ne može pružiti sve ono što pružaju ustanove u zemljama matičnih jezika kojim se mi bavimo. Dosada nismo imali takve mogućnosti. Sve se svodilo na kratkoročne studijske boravke ili specijalizaciju od nekoliko mjeseci.

Što se tiče saradnje Instituta sa srodnim institucijama u zemlji, po našem mišljenju, ona je izvanredna. Odmah želimo da kažemo da je Orijentalni institut pridružena članica Univerziteta u Sarajevu. Po toj osnovi, trebalo bi da imamo i stvarnu korist za naučno usavršavanje ili saradnju sa institucijama sa kojima saraduje Univerzitet. Do sada je toga bilo vrlo malo.

S druge strane, saradnici Orijentalnog instituta veoma aktivno učestvuju u procesu nastave na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, Prištini i Skoplju. Sa Odsjekom za orijentalistiku na Filozofskom fakultetu u Sarajevu ostvarili smo izuzetnu saradnju, tako da naši saradnici u pojedinim periodima, čak i po petorica njih, učestvuju na izvođenju nastave na ovom odsjeku. Gotovo da smo ostvarili neku vrstu personalne unije. Mislimo da je tu i zasluga ljudi koji sada vode Odsjek i koji žele da obezbijede i da ojačaju kvalitet nastave na svom odsjeku. Takvu saradnju mogli smo ostvariti i sa odsjecima za jugoslavensku književnost, istoriju i filozofiju, jer nam je poznato da na svim tim odsjecima nedostaju kadrovi koji bi mogli meritorno da predaju svoje predmete kojima se bavi Institut, ali to nije stvar koja zavisi od Instituta. Nadamo se da će i to doći na svoje mjesto, pogotovo jer mi imamo ljude osposobljene za to. Naši saradnici izvodili su ili izvode nastavu na katedrama za orijentalistiku u Prištini i Skoplju, čak u nekim momentima je izvođenje te nastave zavisilo od naših saradnika. Mi smo na takvu saradnju uvijek spremni. Mi dosta dobro saradujemo sa institutima za istoriju u Sarajevu, Beogradu i Skoplju, a naročito sa katedrama za istoriju i orijentalistiku Univerziteta u Beogradu.

Saradnici Instituta aktivno saraduju sa Enciklopedijom Jugoslavije i drugim institucijama koje izdaju enciklopedijska izdanja.

Saradnici Instituta spremni su da saraduju na kolektivnim projektima bilo koje institucije u našoj zemlji iz domena naše djelatnosti, a to bismo željeli naročito sa Akademijom nauka i umjetnosti BiH. Sasvim smo uvjereni da se ni jedan projekat iz istorije naših naroda pod Osmanlijama ili iz istorije književnosti i drugih nauka ne mogu valjano uraditi bez naših saradnika.

Sa Institutom za istoriju u Sarajevu i Institutom za književnost od 1986. godine učestvujemo zajedno na realizaciji društvenog cilja XIII/ 2 i 4.

Pred Orijentalnim institutom stoje vro ozbiljni zadaci koje ćemo mi, uvjereni smo, i pored trenutnih kadrovskih teškoća ostvariti. Tu spada prije svega intenziviranje i kvantitativno i kvalitativno na obradi i publiciranju izvora, arhivskih i narativnih, koji se odnose na istoriju naših naroda pod Osmanlijama. Tu nam nisu potrebna više nikakva lutanja. Jedino nam je potrebna i materijalna i moralna podrška društva. Pred Institutom stoji zadatak dubljeg estetskog osmišljavanja književnog i kulturnog stvaralaštva naših naroda na orijentalnim jezicima. Naime, dosada su stvoreni značajni preduvjeti, biografski i bibliografski pa smatramo da sada treba prići dubljem estetskom vrednovanju, tog stvaralaštva. Mi i sada imamo u tom pogledu završeno nekoliko ozbiljnih

studija, a nadamo se da ćemo imati i sredstva da ih publiciramo. Gotovo da je najvažnije da imamo kadrove koji to mogu uraditi, s tim što mi nikako nećemo bježati od toga da angažiramo i spoljne saradnike.

Dame i gospodo, rekli smo ko je osnovao, s kakvim ciljem i za koje potrebe Orijentalni institut. Isto tako, rekli smo da je Institut dijelio sudbinu cjelokupne nauke BiH sa stajališta materijalnih mogućnosti, ali sa zadovoljstvom ističemo da ni jedan radnik Instituta svojim radom i svojim objavljenim rezultatima nije se ogriješio ni o jedan narod niti o ciljeve koji su postavljeni Institutu. Isto tako, sa zadovoljstvom kažemo da na Institut nije vršen nikakav pritisak u njegovom programskom pogledu i da nikad nije služio dnevnopolitičkim potrebama. Konačno, vjerujemo da je Orijentalni institut institucija u kojoj se najmanje dešavalo ideološko ili političko sektaštvo. Prema tome, međuljudski odnosi u Orijentalnom institutu i odnos Instituta prema društvu bili su gotovo stalno veoma korektni. Nadamo se da i u promijenjenim uslovima društveno-političkog života u ovoj zemlji Bosni neće ništa djelovati da se takav kontinuitet i dalje ne nastavi. Naša institucija je naučna institucija, ona može djelovati i raditi samo u miru bez pritisaka, bezbožnih udara i bez bilo kakve isključivosti. Drugim riječima, on svoje zadatke može izvršavati samo kao potpuno autonomna naučna institucija koja će, naravno, uvijek prihvatati nove i bolje ideje, ali redefiniranje njegovih programskih zadataka ovaj bi Institut potpuno izbacilo iz njegove kolotečine. Mislimo da to nikome ne treba, bez obzira postojale nacionalne institucije ili ne, i bez obzira kakve one bile, uvjereni smo da ovaj Institut mora ostati zajednička institucija svih naroda i narodnosti ove zemlje i da samo tako može sačuvati svoju visoku afirmaciju koju je stekao i u zemlji i u inozemstvu.